

VÁLOGATÁS

az OSZK új szerezményeiből

BORGMAN, Christine L.

From Gutenberg to the Global Information Infrastructure : access to information in the networked world / Christine L. Borgman. – Cambridge : The MIT Press ; 2000. - 324 p. ISBN 0-262-02473-X

A GII (Global Information Infrastructure – Globális Információs Infrastruktúra) iránti lelkesedés közepe óta kételyek merülnek fel, hogy a számítógépes hálózatok tényleg a legnagyobb előrelépést jelentik-e az emberi kommunikáció terén Gutenberg óta. Sokan gondolják úgy, hogy a nyomtatott dokumentumokat hamarosan felváltják a sokkal rugalmasabb, változékonyabb és mobilabb elektronikus dokumentumok. A hagyományos könyvtárosokat kibernetikai szakemberek, a hagyományos gyűjteményeket elektronikus könyvtárak, elektronikus levéltárak váltják fel. Megvalósul a teljes szólássza-

badság, egyszóval minden az elektronikus információs infrastruktúra adta lehetőségek szerint alakul át.

A GII kialakításának kezdeti stádiumában vagyunk, és máris megjelennek a túlzó megállapítások.

Gutenbergnek nem a nyomtatás feltalálása, hanem az összerakható-szétszedhető betűkkel történő nyomtatás tökéletesítése volt a legnagyobb érdeme. Ehhez megszerezte a szükséges technikai ismereteket. Holisztikus megközelítése hozzásegítette, hogy a folyamat minden lépését kidolgozza, tökéletesítse, jelentősen hozzájárulva a humán kommunikáció és a technológia fejlődéséhez.

Ennek a könyvnek sem az a célja, hogy feltalálja a GII-t és összetevőinek eszméit, hanem az, hogy Gutenberghez hasonlóan építő, holisztikus módon segítse az információhoz jutást egy „hálózatosított” világban, az élet minden területén.

Az információhoz jutás biztosítása csak egy, bár jelentős célja a GII létrejöttének. Az elektronikus kereskedelem, -oktatás, -szórakozás, -kommunikáció színvonala azon múlik, képesek vagyunk-e rálelni az érdeklődésre számot tartó legkülönbélebb információkra. De az egészben nem ez az újdonság, hanem az, hogyan irányítjuk, hogyan hangoljuk össze az információkat. Egyes emberi tevékenységek virtuális térben zajlanak (munka, bevásárlás, stb.); más ténykedések különböző helyekhez kötődnek, de szálaik így is összefonódnak; korábban helyhez kötött cselekvések szétfutnak, mobilizálódnak.

Hogyan változtatják meg az új információk technológiák az emberek életvitelét? A történelem azt mutatja, hogy az időről-időre belépő új technológiák hozzáadódtak a korábbiakhoz, nem szorították ki a régi tudást. Feltehetőleg most is ez történik majd. Az emberek teszik a dolgukat, és ha az új technikai lehetőségek bármely módon megkönnyítik életüket, megfelelnek érdekeiknek és szükségleteiknek, adaptálni fogják azokat mindennapjaikba.

A GII kialakítása során a szakemberek a legtöbb energiát a technológia és a rendszer kialakításába fektetik, de viszonylag kevesebb energia jut a humán háttér számára. Fontos kérdés, hogyan illeszthetők a képbe az egyének és az intézmények, mely módokat minősítenek elfogadásra érdemesnek, hogyan alakítják át a különféle technológiákat, hogy azok megfeleljenek az egyén és a közösségek igényeinek, elvárásainak, mely módszerekkel lehet átöröközni országok és kultúrák határain? Sorolhatnánk a kérdéseket.

A siker azon múlik, hogyan illeszkedik be az emberek mindennapi életébe a GII. Ahhoz, hogy vonzó legyen, könnyen kezelhetőnek, hozzáférhetőnek és viszonylag olcsónak kell lennie.

Számunkra a mű második fejezete a legfontosabb, itt vizsgálja a szerző, milyen egymásnak sokszor ellentmondó és egymással versenyben álló elképzelések alakítják a digitális könyvtárról alkotott fogalmainkat. A „könyvtár” kifejezés új, néha bővülő,

néha szűkülő tartalommal töltődik. A szerző a globális elektronikus könyvtár mellett teszi le a voksot. Szerinte ez a mindennemű információhoz való hozzáférés egyedüli útja.

A könyv kérdések egész sorát veti fel. Fontos mielőbb választ kapni a felmerülő kérdésekre, de ne felejtjük el, hogy a most meghozott döntések az eljövendő generációk információhoz való hozzáférését fogják befolyásolni.

(Kaibinger Károlyné)

CORMICK, John M. – PRATASIK, Bennie
Popular puppet theatre in Europe, 1800-1914 /
John M. Cormick, Bennie Pratasik. – Cambridge :
University Press ; 1998. - 254 p.
ISBN 0-521-45413-1

A XIX. század művelődéstörténetének egyik legérdekesebb és legjellemzőbb kulturális jelensége a népi bábjátás volt.

Elfogadottan vagy eltűrtén – sokszor a kulturális paletta szélére sodródva – a bábszínház a XIX. században az alsóbb néprétegek számára a szórakozás legfőbb, sokszor egyetlen formáját jelentette, pótolva a színházat, a drámai műfajok jelenlétét. A bábsok keresztül-kasul utazták Európát és a bábszínház legkülönbélebb formáit továbbították a közönségnek. A repertoár igen változatos volt, a bibliai történetektől a melodramáig, minden szerepelt a műsorban.

Az utazó bábjátékosok közvetítésével jutott el a színhágyomány útján terjedő népi irodalom Európa egyes országaiba. A helybéli bábosok saját műsorukat a helyi aktualitásokkal fűszerezték, amivel gyakran kivívták a hatóságok ellenszenvét is.

A nagyvárosok és az ipar fejlődése nyomán Európa egyes területein nagy számban jöttek létre és virágoztak a bábszínházak, főleg 1860 és 1914 között.

A mű – mely angol nyelven az első összefoglaló munka – ezzel az időszakkal foglalkozik behatóan. A szerzők igyekeznek minden fontosat elmondani a műfajról, beleértve a színpadok leírását, a bábok működtetésének technikáját és a repertoárt.

A 19. század előtti bábjátás történetéről a könyv bevezetőjében olvashatunk. A könyv három fő fejezetből áll: az első rész a bábszínház mint társadalmi jelenséget elemzi és foglalkozik a műfaj művelőivel, és nézőközönségével, a bábszínház helyszíneivel és a mutatványosok élet- és munkakörülményeivel.

A második rész a bábéledással és a bábokkal foglalkozik, míg a harmadik rész az előadott szövegről szól, különös tekintettel a XIX. századi repertoár kialakulására.

Az Epilógus az 1914 utáni bábszínház helyzetét foglalja össze, szól a hagyományos és a művészi bábszínház kapcsolatáról és azokról az újkeletű kísérletekről, melyek igyekeznek megőrizni, illetve feléleszteni a hagyományos bábjátékot.

Értékes és ritka fényképek egészítik ki a kötetet. Praktikus segítséget ad az a szójegyzék, amelyik a szakterminológiába vezeti be az olvasót. Az indexben Paprika Jancsi és Kemény Henrik neve jelzi, hogy a kiadvány hungarika-szempontról is jelentős.

A mű az OSZK Színház-történeti tárába kerül.

(Kaibinger Károlyné)

HABSBURG, Otto von

Die Paneuropäische Idee : eine Vision wird Wirklichkeit / Otto von Habsburg – Wien ; München : Amalthea, 1999. – 239 p. – ISBN 3-85002-424-5

Habsburg Ottó az egész 20. század politika- és gazdaságtörténetének tanúja, aktív részese. Az Európa

Parlament korelnökeként jól ismeri az aktuális világpolitikai problémákat és korunk társadalmi krízisét.

Új könyvében rámutat azokra a bel- és külpolitikai veszélyekre, amelyek Európát fenyegetik. Hangsúlyozza, hogy a demokrácia is veszélybe került azáltal, hogy növekszik a politikától elforduló tömegek aránya, akik a választásokon meg sem jelennek. Pedig a 20. század nagy eredményeket hozott a választójog kiharcolásában. A század elején még börtönbüntetést kapott a nők választójogáért szót emelő francia aktivistánál.

Elemzi az Európa szuverenitását befolyásoló tényezőket. Az Európa Tanács és az eddigi egyéb vezető szervezetek felépítése és apparátusa elavult. Bizonyította ezt a boszniai krízis idején tapasztalt nehézség. Szükséges lenne az Európa Parlamentben az egyes tagállamok mandátumának számát a lakosság arányához jobban közelíteni. Felveti a két-kamarás parlament gondolatát is, ahol a civil szféra népképviselője is megvalósulhatna. Szakszerűen felvázolja egy jobb Európa jövőjének perspektíváit. Minden javaslatát történelmi távlatokba állítja, gazdasági, politikai események tanulságaival támasztja alá.

„Pán-europa” alatt egész Európát érti, amelynek a legkisebbek is meghatározó tagjai. Számára az egyesült Európa gondolata az egyetlen reális béke-perspektíva.

Egy szuverén Európa létrejöttével a világ politikai és gazdasági térképe is megváltozik majd. Két nagy szomszédunk az Egyesült Államok és Oroszország lesz. Az iszlám világgal kölcsönösen jobban meg kell ismernünk egymást, ebben nagy segítségünkre lehet Törökország, amely már az Unió tagja. Közép- és Dél-Amerika népeit, Kínát és Japánt is mint lehetséges partnert mutatja be. Habsburg Ottó itt is szenvedélyesen ad hangot az Európai Unió minél előbbi és szélesebb körű bővítésének.

Természetesen a társadalmi- és közélet jelenlegi negatív tényezőit világosan látja a szerző. A kábító

szer-kereskedelem, korrupció, pénzmosás, csempészet szereplői határokon átnyúló bűnszövetkezeteket alkotnak, melyeknek látszólag kedvez a határok lebontása. Habsburg Ottó rámutat arra, hogy nagy felelősség terheli a cselekvésben az egyes nemzeteket, vezetőiket, törvényhozó és végrehajtó szerveiket. A legfontosabb feladatnak a morál és a hit értékeinek megismertetését és követését tartja. Dosztojevskijre hivatkozva: „Ha nincs Isten, mindent szabad.” Példaként említi Oroszországot, ahol soha nem látott méreteket öltött a bűnözés. Lándzsát tör amellet, hogy minden társadalmi rendnek morális követelményei vannak. „Ha a hit eltűnik, ajtót nyit a bűnözésnek. Az államok morál nélkül maguk is rablók lesznek.”

Egy boldogabb Európa érdekében síkra száll a család és a gyermekek jogainak védelme érdekében is. Számba veszi gyermekeink súlyos örökségeit a környezeti károktól az országok eladósodásáig. Hangsúlyozza a személyes cselekvés felelősségét. Olyan világot kell örökül hagynunk a felnövekvő generációra, hogy jól érezze magát a hazájában.

Európa minden nehézség ellenére is a jövő kontinense. Ezt számos európai gondolkodó vallja. Az öreg földrésznek még sok tartaléka van, nem szabad borúlátóknak lennünk. A célért, gyermekeink életéért viszont keményen kell dolgoznunk.

Habsburg Otto az utolsó Habsburg uralkodó, IV. Károly és Zita királyné fia, 1912-ben született. A nemzeti szocialisták üldözték, az Anschluss ellenzése miatt kiutasították hazájából. Több mint ötven éve küzd Európa egyesítéséért. 1972-ben lett Pán-európai Unió elnöke, 1979-től tagja az Európa Parlamentnek, amelynek már korelnöke. 35 történelmi és politikai témájú könyv szerzője.

(Loránt Istvánné)

Kronstadt : Eine siebenbürgische Stadtgeschichte / Harald Roth (Hrsg.). – München : Universitas Verl., 1999. - 319 p. ill. ISBN 3-8004-1375-2

A mű átfogó, gazdagon illusztrált bemutatása Kronstadtnek (magyar nevén Brassónak), a többnemzetiségű erdélyi városnak, amelyet az erdélyi szászok, a magyarok és a románok virágoztattak fel.

A város története majdnem nyolcszáz éves változatos múltra tekint vissza. Kronstadtot a német lovagrend alapította 1211-ben a Barcaság szívében, II. András magyar királytól kapott hűbéri birtokon. A település a Kárpátokon túli országokkal folytatott kereskedelem egyik központi állomása lett. Miután 1225-ben elűzték a német keresztes lovagokat, a velük együtt betelepült németek új hazájukban maradtak, és jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a várost a régió gazdasági és szellemi központjává építsék ki. A város német ajkú híres szülőtte a humanista tudós reformátor és nyomdaalapító, Johannes Honterus, akinek 1998-ban ünnepelték 500-adik születésnapját.

A vegyes nemzetiségű Kronstadt lakóinak számtalan, mély nyomokat hagyó sorscsapást kellett elviselniük hosszú történelmük során.

1241-ben a mongolok, a 15. században két ízben a törökök törtek be a városba. A 18. századig többször égett le Brassó, ezek közül az 1689-es tűzvész volt a legnagyobb, melyben az épületek legnagyobb része porrá lett. Többször pusztított pestisjárvány is. A 17. század közepén a tatárok törtek be, majd néhány évtizeddel később az osztrák csapatok szállták meg a Barcaságot.

A nehézségek közepette is képes volt ütemesen gyarapodni a város. 1820-ban 20 000 lakosa volt, 1930-ban már 300 000. Minden etnikai közösség létrehozta a maga iskoláit, templomait, színházait, múzeumait, folyóiratait. A 19. században nagy gazdasági fejlődés kezdődött. A második világháborút

követő Ceausescu-rendszerben Brassót 10 éven keresztül Sztálinvárosnak hívták, s, ahogy az ötvenes években más országokban is, úgy itt is jellemző volt a kényszer-evakuálás.

A kötet szerkesztőjének sikerült huszonöt kiváló történészt, szociológust, teológust, író, kultúrtörténészt és újságíró meggyernie a város történetének átfogó bemutatásához. A beszámolók központjában a történelem, a politika, a kulturális területek, a tudományos társadalmi és gazdasági élet eseményei állnak.

A szerkesztő, Harald Roth ügyelt arra, hogy a német nemzetiség mellett arányos terjedelemben tárgyalja a magyar és román közösség fejlődését is. Brassó ma is a nemzetiségek és kultúrák találkozási pontjában álló innovációs és művészeti központ, egy „erdélyi mikrokozmosz” fővárosa.

Harald Roth történész, 1965-ben született. Münchenben és Freiburgban tanult, Seattle-ben és Münchenben szerzett tudományos minősítést. 1993 óta vezetője az Erdélyi-Intézetnek, és a gundelsheimi Erdélyi Könyvtárnak.

(Loránt Istvánné)

PAPO, Adriano – PAPO, Németh Gizella

Storia e cultura dell'Ungheria / Adriano Papo, Gizella Németh Papo. – Catanzaro Rubbettino, 2000. 545 p.

ISBN 88-7284-988-8

Hiánypótló, hasznos művet tarthat kezében az érdeklődő, olaszul is értő olvasó. Hasonló kézikönyv, mely Magyarország történetét átfogóan, a kezdetektől napjainkig veszi számba, 1937 óta nem jelent meg olaszul.

Az olasz-magyar szerzőpáros hazánk történelmének bemutatását a magyarság eredetének, az őshazának majd a vándorlások korának bemutatásával

indítja, majd hasonló részletességgel foglalkoznak a koraközépkori Magyarországgal, a beilleszkedés nehézségeivel, viszonyunkkal a nyugat-európai államokhoz, s részvételünkkel az európai kultúrában.

A történelmi események bemutatását művészeti és kultúrtörténeti kiegészítésekkel árnyalják, és jól megválasztott képanyaggal (térképek, metszetek) illusztrálják.

Jól felépített, világos szerkezetű, tudományos igényű megírt munka, mely stílusának köszönhetően egyúttal szórakoztatóan olvasható. Jól használható a függelék adatsorai is: Magyarország királyai 1301-1918, Erdély fejedelmei, A legfontosabb események időrendje, Helynevek régi és mai használat szerint, Glosszárium, Kiejtési útmutató.

A szokásos névmutató és a képek jegyzéke egészíti ki a kötetet, melyet a magyar történelem és az olasz nyelv iránt érdeklődő olvasóknak lehet ajánlani.

Adriano Papo mérnök, történész, az udinei egyetem professzora. *Németh Gizella* történész. Kutatási területük a mohácsi vész utáni magyar történelem, különös tekintettel Szapolyai János kormányzójának, Lodovico Grittinek tevékenységére.

(Török Sára)

Recreating Europe : the European Union's policy towards Central and Eastern Europe / Alan Mayhew. – Cambridge : University Press; 1998. – 400 p.

ISBN 0-521-63897-6

Alan Mayhew professzor – aki korábban többféle tisztséget töltött be a brüsszeli Európa Bizottságban, jelenleg pedig az Európai Külgazdasági Kapcsolatok Általános Igazgatóságán belül a közép- és kelet-európai gazdasági kapcsolatok felelőse, s nagy gyakorlattal rendelkezik ezen a területen – olyan átfogó, minden részletre kiterjedő monográfiá-

át állított össze, amely a legkülönfélébb szempontok szerint csoportosítva vizsgálja és elemzi az Európai Unió kelet- és közép-európai gazdaságpolitikáját, feltárva az EU és a közép-európai országok jelenlegi kapcsolatait. A mű egyfelől a mostani helyzetet, másfelől a jövőbeni bővítés problémáit és lehetőségeit kívánja analizálni.

A kommunizmus bukása óta egyes közép-kelet-európai országok – köztük Magyarország és Lengyelország – látványos társadalmi és gazdasági fejlődésen mentek keresztül a demokrácia és a piacgazdaság felé vezető úton. Tíz közép-európai ország nyújtotta be belépési kérelmét az Európai Unióba. Felvételüket a szervezetbe az Európa szívébe visszavezető út utolsó állomásának tekintik. A bővítés a földrész erőszakos kettéosztottságának közel fél évszázada után a kontinens reintegrációjának utolsó lépése.

Ez a folyamat nem az 1989. évi átalakulással vette kezdetét. Az ügy sokat köszönhet annak a bátor harcnak, melyet az egyszerű emberek vívtak a szovjet fennhatóság ellen, mintegy harminc éven keresztül. Az 1953-as kelet-németországi munkáslázadás, a magyar forradalom 1956-ban, a Prágai Tavasz 1968-ban, a lengyelországi események sorozata, mind, mind a lépcsőfokai voltak annak a folyamatnak, melynek során az európai értékeket (demokrácia, a szellem szabadsága, az alapvető emberi jogok) elutasító rendszer megszűnt létezni.

Hét évvel a lengyelországi választások után Kelet- és Közép-Európa nagy részén változatlan a lelkesedés a belépés iránti. Másrészt Nyugat-Európára az elbizonytalanodás jellemző. Az 1990-es évek támogató politikai alapállását a bővítést megkérdőjelező álláspont váltotta fel. A kezdeti lelkesedés helyét a változástól, a munkanélküliségtől, az emigránsoktól és a versenytől való félelem vette át, amikor az EU-t egyébként is lassuló növekedés jellemzi.

A könyv egyik fontos témája, bizonyítani, hogy a széles körű integrációval az egész kontinens nyer. Közép- és Kelet-Európa először érezheti egy demokratikus közösséghez tartozás előnyeit, az EU

számára politikai, gazdasági és védelmi szempontból bír fontossággal a bővítés, s ami még fontosabb: felrázza Nyugat-Európát és hozzásegíti problémáinak megoldásához. Hozzájárul ahhoz, hogy Nyugat-Európa a béke és a fejlődés politikai, gazdasági és erkölcsi erejévé válhasson.

Európa egésze számára az elkövetkező évtized dönti majd el, hogy földrészünk békés és virágzó terület marad-e, vagy gazdaság hanyatlásnak indul, esetleg még rosszabb sors vár rá.

(Kaibinger Károlyné)

SIGMUND, Anna Maria

Die verschollenen Tagebücher Franz Josephs / Anna Maria Sigmund. – Wien : Böhlau Verl., 1999. – 216 p. ill.

ISBN 3-205-99117-6

Ferenc József ifjúkorában írt naplóját maga is eltűntnek hitte a későbbi családi levelezések tanúsága szerint. Az eltűntnek hitt kézirat eközben a császári kabinetiroda egy félreeső zugában vészelt el a monarchia összeomlását, s 1918-ban kalandos körülmények között, az utolsó pillanatban sikerült megmenteni a megsemmisüléstől. Az értékes leletet egy magán archívumban helyezték el, ahol a 20. század végéig aludta csipkerózsika-álmát.

„Franci” 13 és 18 éves kora közötti feljegyzései szórakoztató betekintést adnak az udvari élet mindennapjaiba. Megelevenednek az udvari élet ceremóniái és a császári család magánéletének eseményei, színházlátogatásokkal, bálokkal, vadászatokkal tarkítva.

A feljegyzések elárulják, hogy szigorú napirendet írtak elő az ifjú számára, korai keléssel, heti ötven tanórával. A kikapcsolódást nap közbeni séták és lovaglás biztosította.

A leendő uralkodó neveltetésének fontos része volt a monarchia államainak és népeinek megismerése

is. Szemléletes beszámolókat olvashatunk ezekről az utakról, melyeket lóháton, lovaskocsin, vagy gőzhajón tett meg. Sokszor megfordult Magyarországon is, elsősorban a Széchenyiek, Batthyányiak és Esterházyak vendéglátását élvezve.

A felkészülés részeként sok nyelvet kellett ismernie: a francia, cseh és olasz mellett magyarul is tanult (mestere Kiss abbé volt). Beszámol a nem túl kedvelt zeneórákról, lovaglóiskolai élményeiről, vizsgáiról is. Katonai kiképzése során már 14 éves korában ezredesi rangot kapott. Nagyon boldog volt, amikor hivatalosan is viselhette az uniformist. A napló Bad Ischlben a császári család nyaraló helyén, valamint a bajor nagyhercegnőknél és főhercegeknél tett rokon látogatásokon is végigvezeti az olvasót.

A legutolsó bejegyzés éppen 1848 március 13-án született, és a bécsi forradalom eseményeiről tudósít. Leírja, hogy délelőtt hatalmas tömeg gyülekezett a Burg előtt. Megfélemlésükre két gránátos zászlóaljat vezényeltek ki. Délben küldöttség adta át a nép kívánságait, elsősorban Metternich menesztését. A parlament előtt egy szónok hosszú beszédet mondott. (A szerző rávilágít, hogy éppen Kossuthnak, a pozsonyi országgyűlésen elhangzott követeléseit olvasták fel.) Miközben a küldöttség a Burgban tárgyalt, kivezényelték a városba a katonaságot, akiket a nép közáporral fogadott. Amikor a katonaság tüzet nyitott, több ember meghalt és többen megsebesültek.

Ferenc József a koronázása után már nem folytatta a naplót.

A kötet szerkesztése kitűnő. A dőlt betűs eredeti naplórészeket a szerző magyarázatokkal és páratlanul gazdag képanyaggal egészítette ki. Az áttekinthetést nemzetségtáblák és időrendi tábla segíti.

Anna Maria Sigmund Waidhofenben született, a bécsi egyetemen történelmet és művészettörténetet tanult. Bécsben él, független történészként. Számos művészeti és művészettörténeti szakpublikációja mellett sikeres történelmi ismeretterjesztő művek szerzője.

(Loránt Istvánné)

Könyvek Szlovéniából, Horvátországból és Vajdaságból

Jugoszlávia szétesését követően az ott élő magyarság élete és sorsa is megváltozott.

Az életszínvonal alakulása alapvetően meghatározta a könyvkiadást, könyvkereskedelmet is. A Szlovéniában és Horvátországban kiadott magyar könyvek technikai minősége egyelőre még felülmúlja a Vajdaságban megjelenő magyar könyveket, noha mostanában már a vajdasági kiadású könyvek minősége is érezhetően javult. A kiadásra került könyvek költségeihez – az utódállamok költségvetésén kívül – a magyar állam kulturális kormányzata is hozzájárult.

Lássunk néhány példát.

Az utóbbi időben Muraközben a szlovén és a magyar állam anyagi támogatásával több magyar nyelvű könyv is megjelent. Bár műfajuk eltérő, mégis öröm forgatni és olvasni őket.

☉ Talán a „legjelesebb” közöttük **Halász Albert: Jeles napok, népi ünnepek a Muravidéken** (Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 1999. 322 p.) c. műve.

A könyv a Mura- és Lendva-vidék magyar lakosságának jeles napokhoz és ünnepekhez kapcsolódó szokásait és hiedelmeit mutatja be. A könyv a többnyire katolikus vallású lakosság népszokásait eleveinti meg, de nem vallási, hanem néprajzi szempontból közelítve a témához, követve a folklórkutatások összehasonlítási elveit. A szerző a fő hangsúlyt – a hagyományok gyűjtése és az írott források felkutatása mellett – a jeles napok, szokások kölcsönhatására, kapcsolatára helyezte. A szöveges részt szép képanyag, értékes dokumentumok, kéziratok másolatai egészítik ki.

A könyv első része a vidék és a magyar nemzetiség bemutatása, majd ezt követi a jeles napokhoz fűződő szokások bemutatása hónaponként, naponként, gazdagon illusztrálva, jó minőségű papíron. A

könyv végén magyar, horvát és angol nyelvű összefoglaló található. A néprajzosokon kívül, minden olyan érdeklődő számára érdekes lehet az összeállítás, aki kíváncsi az itt megőrzött magyar hagyományokra és szokásokra.

☉ A szlovéniai magyarok **Naptár 2000** c. évkönyve gazdagon illusztrált, jó minőségű papírra nyomtatott összeállítás, amely bemutatja a vegyes etnikumú muravidéki közösséget, miközben követve a régi kalendáriumok hagyományos felépítését, bőseges olvasnivalót kínál a téli estékre. Természetesen nem marad el a humor, a millenniumi horoszkóp és az ételreceptek sem.

☉ **Bence Lajos : Ráolvasások** c. kötete a szerző régi és új verseiből áll össze. A Bence-versek témavilága: az alkotás öröme és fájdalma, a szabadság és az írói szabadság problematikája. A szerző a lendvai Népujság c. hetilap főszerkesztője, publicisztikai tevékenysége is számottevő.

Szlovéniában a nemzetiségi kérdésekkel foglalkozó országos intézet kutatócsoportjának vezetője, *Nečak-Lük Albina* javaslatára projekt született az etnikumok közötti viszonyok kutatására. Az eredményeket bemutató első tanulmánykötet az etnikumok közötti viszonyok és az etnikai identitás kérdéseit vizsgálja a szlovénok között. A mű eredeti címe:

☉ **Medetnični odnosi in etnična identiteta v slovenskem etničnem prostoru : Urejanje medetničnih odnosov v Lendvai. –Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 1998, 500 s.)**

A gyűjteményes kötet 20 kutató munkáját közli, közte Szabó Ildikó két tanulmányát, magyarul a „Kétnyelvűség és nyelvhasználat a Muravidéki magyarok körében,” és szlovénul „A Muravidéki magyarok szocializációs folyamatai” címűeket.

A Horvát Kulturális Minisztérium támogatásával megjelent két igényes tanulmánykötet szerkesztője *Damjanov Jadranka*. Mindkét kötet kiadása a Horvátországi Magyar Tudományos és Művészeti Társaságot dicséri, azt a társaságot, amely a tudomány és művészet iránt érdeklődő magyarokat és más nemzetiségűeket maga köré tömöríti.

☉ **Zrinski i Europa / uredila Jadranka Damjanov. – Zagreb : Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, 2000. - 403 s.**

A Zrínyiek és Európa címmel megjelent kötet szerkesztője írja az előszóban: „Ebben a gyűjteményben közöljük azokat a tanulmányokat, amelyek a Zrínyi család és Európa kapcsolatáról születtek. A téma kutatása a Horvátországi Kulturális Minisztérium anyagi támogatásával valósult meg.” A kutatás célja: bemutatni a két testvért – Miklóst és Pétert – nemcsak mint hadvezéreket, hanem európaiságukat, politikai eszméik világát a XVII. században. A könyv gazdag illusztrációs anyagot tartalmaz.

☉ **Hrvatska/Mađarska/Europa = Horvátország/ Magyarország/Europa : évszázados képzőművészeti kapcsolatok / uredila /szerkesztette Jadranka Damjanov. – Zagreb : Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, 2000. - 500 s.**

A kötet a magyar-horvát művészettörténeti szimpózium anyagát tartalmazza.

A Horvát Művészettörténészek Egyesülete a horvát és a magyar művészettörténészek első, *Jadranka Damjanov* vezette szimpóziumát Zágrábban, 1997-ben rendezték meg. „Tizenhat magyar és horvát művészettörténész, régész és építész előadása és beszélgetése alkotja e szöveggyűjtemény tartalmát, melyet most átnyújtunk a nyilvánosságnak.”

A kutatások feldolgozzák a horvát és magyar kultúra egymásra hatását, kapcsolatát az európai népek-

kel. A tanulmányok abban a sorrendben kerültek a gyűjteményes kötetbe, amelyben az előadások és a beszélgetések a szimpóziumon elhangzottak.

A késő középkort (és a korabeli kapcsolatokat Magyarország és Horvátország, valamint Európa többi része között) három tanulmány mutatja be: *Takács Imre* művészettörténész „Villard de Honnecourt - Újabb szempontok a kutatásban, különös tekintettel a magyar művészettörténetírásra” c. tanulmánya. *Diana Vukicevuc-Samarzija* zágrábi művészettörténész, (a Zágrábi Egyetem Művészettörténeti Intézetének főosztályvezetője) előadásának témája: „Horvátország és Magyarország kapcsolatai a késő középkori közép-európai művészet fényében.” A harmadik írás e témakörben *Lóvei Pál* budapesti művészettörténész „Adalékok a zágrábi székesegyház építés-történetéhez” c. beszámolója.

A szerkesztő reméli, hogy ez a kezdeményezés – a Horvátország, Magyarország és Európa közötti összefüggések kutatása – folytatódik majd.

Vajdaságban, ahol a magyar lakosság az utóbbi években a túlélésért harcolt, nem születtek szerb-magyar vonatkozású vagy nemzetiségi kérdéseket tárgyaló összehasonlító tanulmányok, kutatások. Annál több könyv jelent meg viszont a Szerb Köztársaság Művelődési Minisztériuma és a Magyar Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériuma anyagi támogatásával, amivel talán új lapot nyitnak a két ország közötti kulturális örökség bemutatásában.

☉ A „Forum” kiadó ötlete volt a vajdasági magyar írók gyermekkorát vallomásszerűen idéző kötet, a **Boldog gyermekkort idézek.** (Újvidék : Forum, 2000.)

Három fiatal újságíró vállalkozott arra, hogy írókat szólaltassanak meg: valljanak gyermekkorukról, meséljék el, melyek voltak legkorábbi élményeik, stb. Tizenkét író, kritikus és irodalomtörténész – köztük mint *Bori Imre, Bogdán József, Burány*

Nándor, Kontra Ferenc, Mirnics Zsuzsa és mások – beszélnek múltjukról, gyermekkorukról.

A könyv ötlete jó, de vannak hiányosságai, amelyek a kérdezés hibáival is magyarázhatók.

A kiadó szerint a kötet elsősorban a tanulóifjúságnak készült, de a felnőttek is „érdekes olvasmányt kapnak kézhez.”

☉ **Bányai János: Mit viszünk magunkkal? (Újvidék : Forum, 2000.)** c. könyve tanulmányokat és könyvkritikákat tartalmaz. Bori Imre így jellemzi az író tevékenységét: „Bányai János első számú kritikusunk, aki éberrel figyeli mind a legújabb magyar irodalom jelenségeit, mind pedig a szakkritika modern készletének alakulástörténetét....”

A könyv címadó tanulmánya arra a kérdésre próbál választ keresni, hogy mit viszünk magunkkal a XX. századból? A szerző véleménye szerint „A jövő században tükröződő művek mellett olvasói tudatunkat visszük át az ezredfordulón....” A könyvkritikák a Jugoszláviában kiadott magyar írók könyveiről és a Magyarországon készült könyvtermésről szólnak.

☉ A jugoszláviai magyar irodalmi világ egy hasznos bibliográfiával is gyarapodott, **Csáky S. Piroska: „A Forum Könyvkiadó bibliográfiája 1984-1999”** c. könyvével, mely egy korábbi munka folytatása. A Forum Kiadó 1957 óta működik, s a kiadó első negyedszázadát (1957– 1983) bemutató retrospektív bibliográfia, melyet ugyancsak Csáky Piroska állított össze 1984-ben jelent meg. Ez a mostani bibliográfia az utóbbi tíz év termését regisztrálja. Mindkét munka Csáky S. Piroska kitarító szorgalmát dicséri.

Az új kiadói bibliográfia az előzővel összhangban készült, szerkezete kronológikus, az egyes éveken belül a szerzők betűrendjében található a tételek.

A bibliográfia a nemzetközi könyvtári szabványok szerint készült, világos, átlátható.

A bibliográfiának - azon kívül, hogy segíti a könyvtárosok és olvasók munkáját – nagy értéke, hogy megmutatja a Forum Kiadónak, a jugoszláviai magyar szépirodalom első, örökös gondozójának profilját.

☉ **Bori Imre: Identitáskeresésben. Művelődéstörténeti tanulmányok.** (Újvidék : Forum, 2000.) c. könyve az 1962 és 1998 között megjelent művelődéstörténeti tanulmányait és művelődéspolitikai cikkeit tartalmazza.

Az írások bemutatják a vajdasági magyar irodalom, kultúra, tudomány és oktatás önmeghatározásának folyamatát, fő állomásait, az identitás keresését. Bori Imre egész írói pályáját a vajdasági magyarság szellemi kultúrája szolgálatának szentelte, s írásaiban a jugoszláviai magyar kultúra másodrendűvé minősítése ellen harcol. A „Kisebbségi tudat és a másság” c. cikkében például így ír: „...„identitásom teljességében akarok létezni a világban, és az a vágyam, hogy ilyenként fogadjon el (és tiszteljen) a világ.”

(Hargitai Gáborné)

ELHUNYT AZ INFORMÁCIÓELMÉLET NAGY ALAKJA. Claude Elwood SHANNON,

a matematikai információelmélet megalapítója, 2001 februárjában elhunyt. – olvashattuk nemrégiben egy levelezőlistán. Claude Elwood Shannon a Bell Telephone Laboratories kutató matematikusa volt, amikor híres dolgozatát Warren Weaver matematikussal és tudományszervezővel közösen 1949-ban közreadta *A kommunikáció matematikai elmélete. Az információelmélet születése és távlatai* címmel. A magyar fordítás (Tompa Ferenc munkája) 1986-ban jelent meg az OMIKK kiadásában. A kötet két tanulmányt tartalmaz:

Warren: Újabb adalékok a hírközlés matematikai elméletéhez, valamint
Shannon: A hírközlés matematikai elmélete c. írását.

A két matematikus szemlélete kiegészíti egymást, egyszerre adnak utat a kommunikáció technikai problémáinak matematikai elmélete és társadalmi-emberi problémáinak filozófiai elmélete felől egy átfogó, általános információelmélethez. Az információelmélet alapjaival és felépítésével foglalkozók számára Shannon és Weaver munkássága ma is megkerülhetetlen.